

JAN ORŁOWSKI

POEMAT *CHRYSTUS* TATIANY SZCZEPKINY-KUPERNIK

Twórczość literacka Tatiany Szczepkiny-Kupernik (1874-1952) nie jest dostrzegana w polskim literaturoznawstwie rusycystycznym. Nie zamieszczono jej hasła osobowego w polskich słownikach pisarzy rosyjskich¹, nie poświęcono jej żadnej wzmianki w obszernych opracowaniach historii literatury rosyjskiej², nie znajdujemy też jej nazwiska w znanym *Leksykonie literatury rosyjskiej XX wieku* autorstwa wybitnego niemieckiego sławisty Wolfganga Kasacka³. Pisarstwo Szczepkiny-Kupernik przypomniane zostało w Polsce ponad dwadzieścia lat temu jedynie w kwartalniku „Slavia Orientalis” w kontekście obszerniejszych studiów nad tematami polskimi w literaturze rosyjskiej⁴.

Każda próba przypomnienia spuścizny literackiej Tatiany Szczepkiny-Kupernik z konieczności powinna rozpocząć się chociażby bardzo ogólną informacją o jej życiu. Pisarka urodziła się w Moskwie 12 I 1874 r. Pochodziła z rodziny, w której zakorzeniony był od kilku pokoleń kult sztuki. Była pra-

Prof. dr hab. JAN ORŁOWSKI – Zakład Literatury Rosyjskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej UMCS; adres do korespondencji: Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4, 20-031 Lublin; e-mail: slowian@klio.umcs.lublin.pl

¹ Zob. *Mały słownik pisarzy narodów europejskich ZSRR*, Warszawa 1966; *Słownik pisarzy rosyjskich*, red. F. Nieuważny, Warszawa 1994.

² Chodzi tu o następujące prace: *Historia literatury rosyjskiej*, t. I-II, red. M. Jakóbiec, Warszawa 1976; B. M u c h a, *Historia literatury rosyjskiej. Zarys*, Wrocław 1989; *Historia literatury rosyjskiej XX wieku*, red. A. Drawicz, Warszawa 1997.

³ Zob. W. K a s a c k, *Leksykon literatury rosyjskiej XX wieku. Od początku stulecia do roku 1996*, przekład, opracowanie, bibliografia polska i indeks osób B. Kodzis, Wrocław 1996.

⁴ Zob. J. O r ł o w s k i, *Tematy polskie w poezji Tatiany Szczepkiny-Kupernik*, „Slavia Orientalis” 1983, nr 1, s. 59-64.

wnuczką słynnego XIX-wiecznego aktora komicznego Michaiła Szczepkina (1788-1863). Jej matka – Olga ze Szczepkinów, utalentowana pianistka, uczyła się gry pod kierunkiem Antoniego Rubinsteina. Ojciec przyszłej pisarki – Lew Abramowicz Kupernik, z zawodu adwokat, był miłośnikiem literatury i teatru⁵. Dzieciństwo Tatiany upłynęło w Moskwie w kulturalnym otoczeniu, zaś wczesną młodość wypadło jej spędzić w Kijowie, dokąd jej ojciec przeniósł się do pracy po rozejściu się z żoną.

Po ukończeniu kijowskiego gimnazjum w roku 1891 Tatiana Kupernik wraca do Moskwy, gdzie wchodzi w krąg artystów prywatnego teatru dramatycznego Fiodora Korsza. Występuje na scenie, tłumaczy obce sztuki dla potrzeb bieżącego repertuaru teatralnego (m. in. Szekspira, Lope de Vegi, Moliera, Goldoniego, Rostanda, Maeterlincka, a z polskiej dramaturgii – „powieść sceniczną” *Eros i Psyche* Jerzego Żuławskiego). Jednocześnie rozpoczyna się oryginalna twórczość Tatiany-Kupernik, której właściwy początek stanowiła napisana w roku 1892 i z powodzeniem wystawiana w teatrze jednoaktówka *Letni obrazek* (*Летняя картинка*).

Na początku XX w. Szczepkina-Kupernik czynnie uczestniczyła w życiu artystycznym ówczesnej Moskwy. Osobista znajomość połączyła ją z tak wybitnymi artystami, jak słynny śpiewak Fiodor Szalapin, głośna aktorka Marija Jermołowa, znany malarz Ilja Riepin, wybitni pisarze Antoni Czechow i Maksym Gorki.

Twórczość Szczepkiny-Kupernik rozwijała się w ciągu kilku epok literackich. Debiutancki *Letni obrazek* powstał w okresie, kiedy w Rosji żywe były jeszcze tradycje literatury narodniczej, ale na arenę literacką wkraczały już prężne prądy modernistyczne, przede wszystkim zaś symbolizm z całą plejadą wielkich ówczesnych poetów rosyjskich (Briusow, Balmont, Mieriezkowski, Sołogub, Gippius, Błok, Wiaczesław Iwanow i in.). Początkująca poetka nie ulegała nowatorskim kierunkom literacko-artystycznym Srebrnego Wieku, lecz kultywowała tradycyjne społecznikowskie pisarstwo wieku XIX. Podejmowała aktualne wciąż w ówczesnej Rosji tematy nierówności społecznej, obrony ucisnionych i pokrzywdzonych, walki o godność człowieka, w tym o niezależność i równouprawnienie kobiet. Tony współczucia wobec słabych, ubogich i poni-

⁵ Więcej informacji o życiu i twórczości poetki można znaleźć w: *Русские писатели. Библиографический словарь*, ред. П. А. Николаев, т. II, Москва 1990, s. 426-427; А. Богуславский, С. Дурьлин, Т. Л. Щепкина-Куперник, в: Т. Л. Щепкина-Куперник, *Избранное*, Москва 1954.

zonych (widoczne również w poemacie *Chrystus*) charakteryzują całą właściwie twórczość poetki.

Spuścizna literacka Szczepkiny-Kupernik jest dość obszerna i gatunkowo zróżnicowana. Złożyły się na nią opowiadania, utwory dramatyczne, szkice, wspomnienia, wiersze i poematy oraz liczne przekłady grywanych po dzień dzisiejszy arcydzieł klasycznej dramaturgii europejskiej. W twórczości literackiej Szczepkina-Kupernik była kontynuatorką realistycznego nurtu społeczno-obyczajowej prozy XIX stulecia, co potwierdza jej opowieść *Szczęście* (*Счастье*, 1897) oraz zbiory opowiadań *Stroniczki życia* (*Странички жизни*, 1898), *Nierozorni ludzie* (*Незаметные люди*, 1900) i *Marni tego świata* (*Ничтожные мира сего*, 1900). Obrazy nędzy, społecznej krzywdy i nierówności szły tu w parze z moralizatorstwem i sentymentalizmem owej prozy, w której autorka propagowała idee filantropii i odwoływała się do wrażliwości ludzkich sumień. W zbiorze opowiadań *Wokół kulis* (*Около кулис*, 1903) Szczepkina-Kupernik podejmowała tematy z życia dobrze jej znanego środowiska aktorów.

Tatiana Szczepkina-Kupernik była również znaną w swoim czasie poetką, ale jej twórczość poetycka nie przetrwała jednak próby czasu i uległa prawie całkowitemu zapomnieniu. Oprócz aktualnych problemów społecznych podejmowała w swoich wierszach najczęściej tematy miłości, przyrody i sztuki. W poezji – podobnie jak w prozie – była spadkobierczynią dziedzictwa tradycji dziewiętnastowiecznej, zwłaszcza zaś reprezentowanego przez Niekrasowa nurtu tzw. poezji obywatelskiej uwrażliwionej na dolegliwości i plagi społeczne swojej epoki. Nuty społecznikowskie często dźwięczały w wierszach i poematach Szczepkiny-Kupernik, której twórczość przypominała pod tym względem poezję i prozę Marii Konopnickiej w polskiej literaturze.

Typowe dla podobnej poezji wierszowane obrazki o tematyce społecznej złożyły się na treść pierwszego zbioru utworów pt. *Z listów kobiecych* (*Из женских писем*, 1898), w którym może tylko cykl *Z pieśni miłości* (*Из песен любви*) charakteryzują głębsze tony liryzmu i motywy przeżyć osobistych⁶.

Tematykę swoich wierszy wzbogaciła poetka w późniejszym zbiorze *Obłoki* (*Облака*, 1912). Znalazły się w nim utwory osnute na motywach antycznych oraz impresje poetyckie z podróży po Europie. Uczucia patriotyczne poetki wyrażał wydany w roku 1915 zbiór wierszy *Odgłosy wojny* (*Отзвуки войны*).

⁶ T. Szczepkina-Kupernik wydała następujące zbiory poezji: *Из женских писем. Стихотворения*, Moskwa 1898; *Мои стихи*, Moskwa 1901; *Облака. Сборник стихов*, Moskwa 1912; *Отзвуки войны. Стихотворения*, Moskwa 1915; *Мелькающие огоньки. Миниатюры*, Moskwa 1916.

W wierszu *Książę Oleg (Князь Олег)* autorka odwoływała się do bohaterskiej przeszłości starej Rusi, ale większość utworów poświęciła aktualnym tematom antywojennym. Zwracały tu uwagę dwa cykle wierszy, w których poetka pisała o wojennych cierpieniach Belgii i Polski. Losy obydwu tych krajów wywołały falę współczucia w ówczesnej okolicznościowej poezji rosyjskiej. Tematy polskie poruszyła Szczepkina-Kupernik w trzech utworach: *Польская песнь*, *Польша*, *Дети беженцев*. Pierwszy z nich zasługiwał na szczególną uwagę. Był to bowiem bardzo udany przekład polskiej pieśni patriotyczno-religijnej *Boże, coś Polskę*, którą Alojzy Feliński napisał w roku 1816, nadając jej tytuł *Химн на roczницę ogłoszenia Królestwa Польского*. Lojalistyczne słowa refrenu Felińskiego „Przed Twe oblicze zanosim błaganie, Naszego króla zachowaj nam Panie” (jak wiadomo, odnosiły się one do Aleksandra I, który ogłosił się królem uzależnionego od Rosji Królestwa Polskiego) trawestowano już podczas powstania listopadowego, nadając im treść patriotyczną: „Naszą ojczyznę racz nam wrócić, Panie”⁷. Po manifestacjach patriotycznych w Warszawie, które poprzedziły wybuch powstania styczniowego, hymn ten został w roku 1862 zakazany w zaborze rosyjskim i w Rosji. Na język rosyjski był przekładany dwukrotnie – przez Mikołaja Berga podczas powstania styczniowego i przez polskiego poetę Tadeusza Micińskiego w okresie pierwszej wojny światowej⁸. Wcześniej jednak niż Miciński przełożyła ów hymn Szczepkina-Kupernik. Warto w tym miejscu przytoczyć nieznanym polskim czytelnikom chociażby początkowy fragment tej polskiej pieśni w wersji rosyjskojęzycznej:

Польская песнь

Боже, Ты, Польшу долго озарявший
 Блеском великой мощности и славы,
 От бед грозивших – долго охранявший
 Светлым щитом Святой Твоей державы!
 Пред Твой алтарь молитвы мы приносим:
 Волю, отчизну – возвратить нам просим!
 Вновь бедной Польше блеск верни бывалый,
 Вновь оживи загубленные нивы ...
 Пусть расцветет опять наш край усталый –

⁷ Zob. *Химн на roczницę ogłoszenia Królestwa Польского*, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. I, Warszawa 1984, s. 369.

⁸ Zob. Е. И. Штакельберг, *Русские переводы польских повстанческих песен*, в: *История и культура славянских народов*, Москва 1966, с. 75-88.

Будет карать нас, Боже справедливый!
Пред твой алтарь...⁹.

Adekwatność tego tłumaczenia ukazuje się w całej pełni dopiero przy porównaniu wersji rosyjskiej z oryginalnym brzmieniem powszechnie znanej i do dziś śpiewanej polskiej pieśni kościelnej:

Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki
Otaczał blaskiem potęgi i chwały,
Coś ją zasłaniał tarczą Swej opieki
Od nieszczęść, które przygnębić ją miały.
Przed Twe ołtarze zanosim błaganie:
Ojczyznę wolną racz nam wrócić, Panie!

O propolskich sympatiach poetki świadczył nie tylko przekład hymnu *Boże, coś Polskę*, ale też powstały podczas pierwszej wojny światowej wspomniany już wiersz *Polska* i miniatura dramatyczna o unikalnym w poezji rosyjskiej tytule *Vivat Polonia!*¹⁰.

Polski motyw pojawił się jednak w twórczości Szczepkiny-Kupernik znacznie wcześniej. Już w roku 1901 ukazał się w zbiorze *Moje wiersze (Mou cmuxu)* jej poemat pt. *Chrystus (Христос)*¹¹. Bohaterem tego poematu nie jest jednak Jezus Chrystus, co mógłby sugerować tytuł utworu. Chrystus pojawia się tu jedynie w przywidzeniach rozmodlonej starej wdowy Wojciechowej, która cierpi na pomieszanie zmysłów z powodu podeszłego wieku i doznanych w życiu nieszczęść.

Poemat *Chrystus* jest zupełnie nieznanym, całkowicie zapomnianym dzisiaj utworem i dlatego niezbędne wydaje się przypomnienie jego treści w dużym skrócie. Oto jej zarys: w lasach litewskich, nad brzegami Wilii, niedaleko Wilna stał niegdyś zamek polskiego magnata, w którym na hucznych balach olśniewały goście urodą polskie szlachcianki, a panowie wznosili z pantofelków toasty za ich zdrowie:

⁹ Щепкина - Куперник, *Отзвуки войны*, s. 69-70.

¹⁰ W: Щепкина - Куперник, *Мелькающие огоньки*, s. 9-10. Przedruk wiersza *Polska* – jedyny z twórczości Szczepkiny-Kupernik – zamieszczony został w książce: *Miecze i gałązki oliwne. Antologia poezji rosyjskiej o Polsce (Wiek XVIII-XX)*, wybrał i opracował J. Orłowski, Warszawa 1995, s. 239-240.

¹¹ *Mou cmuxu*, s. 203-229. Przy cytatach fragmentów poematu podano u dołu numery stron.

... Для дорогих гостей всеильного магната
 На карточных столах сверкали груды злата,
 Звучала музыка, вино рекой текло.

.....
 А в зале, светом залитой,
 Чета мелькала за четой
 В экстазе бешеной мазурки,
 И пили – без вина красой опьянены, –
 Из крошки-туфельки венгерское паны.

.....
 Так день летел за днем; за балом пышный бал,
 За пиром – шумный пир, утхи и забавы.
 Был счастлив старый пан, – и руки целовал
 Сам Август... сам король! ... у панны Владиславы.

(Т. Щепкина-Куперник, *Христос*, с. 204-205)

Ten obraz magnackiej świetności i wystawności życia w polskim zamku ostro kontrastuje z nędzną egzystencją starej wdowy Wojciechowej, której po śmierci męża, zakrystiana w miejscowym kościele, pozwolono zamieszkać z córką w ubogiej wiejskiej chacie. Córka w poszukiwaniu chleba poszła do pańskiego dworu na służbę. Po pewnym czasie, blada, słaba i chora, wróciła do matki z nieślubnym niemowlęciem. Nieszczęsna córka wkrótce umarła, zaś wychowaniem maleńkiej Janinki musiała się zająć stara Wojciechowa. Wnuczka wyrosła po latach na piękne dziewczę, które było dzieckiem natury, zżytym z leśną przyrodą, wrażliwym na krzywdę wszelkiego stworzenia. Przyjacielem i opiekunem Janiny został poczciwy wiejski chłopak Stach, wyśmiewany i odtrącony przez współmieszkańców wsi, którzy uważali go za głupka (autorka wykreowała owego Stacha na obraz i podobieństwo popularnej w literaturze rosyjskiej postaci „jurodiwego” – „głupca Bożego”). Od momentu śmierci córki wdowa Wojciechowa przeżywała głęboką duchową przemianę. Czuliła się grzeszna, gdyż początkowo nie chciała przyjąć do domu upadłej córki z dzieckiem, często modliła się żarliwie pod pobliskim przydrożnym krzyżem, w jej przywidzeniach zjawiał się Zbawiciel Łaskawy, zstępujący do niej z nieba:

... С тех пор чуждалась всех старуха Войцехова.
 Не стала у себя соседей принимать,
 Молчит, по целым дням не говорит ни слова;
 На перепутьи все, в пыли, перед Христом
 Часами целыми лежит она крестом.
 Являться стали ей чудесные виденья...
 Она восторженно в минуты пробужденья

Твердила, что с небес, к ней грешной нисходит
 Спаситель Всеблагий и Сонм небесных сил.
 (s. 9-10).

Kulminacyjnym punktem akcji jest w poemacie noc przed świętem Zmartwychwstania. Starucha Wojciechowa, która już wcześniej utraciła wzrok, rozpamiętywała Bożą mękę. Nagle usłyszała gniewne krzyki i żalosne jęki pod pobliskim krzyżem. Przywidziało jej się, że to źli ludzie zabijają Chrystusa. Razem z wnuczką i Stachem pobiegli na ratunek. Pod krzyżem znaleźli ciężko pobitego koniokrada, nad którym mieszkańcy wsi dokonali samosądu. Nieprzytomną ofiarę wzięli do swojej chaty. Tu doszedł on do siebie, wczesnym rankiem usłyszał dzwony wzywające wiernych na rezurekcję, zaś w izbie swoich wybawców zobaczył święte obrazy i zapalone przed nimi świece. Wtedy Janina opowiedziała mu o przywidzeniu niewidomej babki. Ta opowieść, dobroć i pomoc okazana złoczyńcy oraz wiara i miłość prostych i obcych mu ludzi obudziła w nim skruchę i głęboki wstrząs moralny. Poemat kończy się słowami, które mówią o duchowej przemianie w życiu grzesznego koniokrada:

... И озверелый волк заплакал, как дитя,
 И в свете неземном, и в славе небывалой,
 Христос, Христос воскрес в его душе усталой ...
 (s. 229)

W omawianym poemacie ujawniła się w całej pełni tendencja moralizatorska. Występujące w nim nawrócenie grzesznika, przebudzenie się nawet u złoczyńcy szlachetnych uczuć, dokonujące się pod wpływem wielkiego święta religijnego i dobra doznanego ze strony drugiego człowieka to stałe motywy popularnego dawniej w literaturze gatunku opowiadania świątecznego. Gatunek ten, zapoczątkowany w literaturze europejskiej przez Dickensa i Andersena, szczególnie rozkwitał w twórczości pisarzy rosyjskich przełomu XIX i XX stulecia¹². W zależności od święta powstawały okolicznościowe opowiadania bożonarodzeniowe, noworoczne lub paschalne. Niemal wszystkie cechował swoisty dydaktyzm, zachęta do działań filantropijnych i odwoływanie się do wrażliwości ludzkich sumień w obliczu cierpień drugiego człowieka. Poeci znacznie rzadziej pisali utwory o podobnym charakterze, ale w ówczesnej poezji rosyjskiej też powstawały wiersze i poematy, które ze względu na ich treść, nuty

¹² Zob. na ten temat: J. O r ł o w s k i, *Opowiadanie świąteczne w dziejach małych form prozy rosyjskiej*, w: *Małe formy narracyjne*, red. E. Łoch, Lublin 1996, s. 129-136.

sentymentalne i dydaktyzm można określać jako bożonarodzeniowe lub paschalne. Właśnie *Chrystus Szczepkiny-Kupernik* jest bardzo wyrazistym przykładem poematu paschalnego. Jest też w tym utworze charakterystyczne dla spuścizny jego autorki przeciwstawienie szlachetnych postaw i dobrych uczynków ludzi biednych i prostych moralnemu zepsuciu wielkopańskiego świata. W tym poemacie tak się złożyło, że owo moralne zło autorka lokalizowała w polskim magnackim zamku i szlacheckim dworze (to właśnie w pańskim domu została uwiedziona i porzucona matka Janiny). Jednak linia podziału na bohaterów pozytywnych i negatywnych nie przebiega tu według kryteriów etnicznych. Szlachetni biedacy w tym poemacie też są Polakami, nazywani są polskimi imionami – Janina, Stach, Władysława, Wojciechowa, Wojciechówna (tak nazywa poetka uwiedzoną córkę zmarłego zakrystiana Wojciecha – „ślicznotka Wojciechówna” – „красотка Войцеховна”).

W poemacie *Chrystus* na uwagę zasługuje już sama dedykacja, jaką poetka rosyjska opatrzyła ten utwór. Oto jej treść: „Poświęca się Marii Rodziewicz, autorce *Hrywdy*” (w oryginale: „Посвящается Марии Родзевич, автору *Хрывды*”). Wynika stąd, że Szczepkina-Kupernik musiała chyba znać wspomnianą powieść poczytnej niegdyś polskiej pisarki. *Hrywda* Marii Rodziewiczówny (1863-1944) powstała w roku 1891, czyli dziesięć lat wcześniej niż omawiany poemat. W powieści tej nakreślony został ponury obraz życia ludu poleskiego, jego ciemnoty, nędzy i brutalności obyczajów. To samo prawie da się powiedzieć o poemacie *Szczepkiny-Kupernik*, z tą tylko powierzchowną różnicą, że tu zostali przedstawieni mieszkańcy wsi litewskiej (o narodowych dążeniach Litwinów pisała Rodziewiczówna w powieści *Szary proch* z roku 1889). Obydwie autorki odmiennie jednak postrzegały rolę dworu polskiego na kresach dawnej Rzeczypospolitej. W *Hrywdzie* – podobnie jak w większości swoich powieści – Rodziewiczówna ukazywała dwór jako ognisko postępu, oświaty i ostoję polskiego patriotyzmu, natomiast zamek polskiego magnata w poemacie *Szczepkiny-Kupernik* jest wyłącznie siedliskiem wielkopańskiego rozpasania. Hulaszcze życie panów odbywa się tu kosztem pokrzywdzonych nędzarzy. Twórczość Rodziewiczówny i *Szczepkiny-Kupernik* zbliżał jednak naiwny dydaktyzm, łatwy sentymentalizm i współczucie wobec ubogich i uciemiężonych¹³.

¹³ O twórczości autorki *Hrywdy* zob.: K. C z a c h o w s k i, *Maria Rodziewiczówna na tle swoich powieści*, Poznań [1935]; J. S z c z e ś n i a k, *Drzewo wiecznie szumiące niepotrzebne nikomu. Kresy w powieściach Marii Rodziewiczówny*, Lublin 1998.

Koloryt polski w poemacie *Chrystus* najmocniej zarysowany jest w pierwszej części opisującej zamek magnata i jego dawną świetność (nasuwa się tu analogia z opisem zamku Horeszków w Mickiewiczowskim *Panu Tadeuszu*). W dalszym ciągu utworu pozostają już tylko wymienione wyżej polskie imiona postaci oraz nieliczne polonizmy (ograniczone głównie do życia zamkowego i kościelnego), takie jak – магнат, мазурка, панна, паны, хлопы, сакристиан, пан пробош (!), ксендз, костел.

Reminiscencje lektury *Pana Tadeusza* łatwo zauważyć w poemacie Szczepkiny-Kupernik. W obydwu dziełach akcja umiejscowiona jest na Litwie i w podobnym pejzażu wśród pól i lasów. Autorka *Chrystusa* tak przedstawia polowania polskiego magnata:

... Призывный звук рогов и лай веселой сфоры
Порою слышался наутро по лесам.

(s. 204).

Ten fragment nieuchronnie kojarzy się z opisem wyjazdu na polowanie w drugiej księdze *Pana Tadeusza*. Swoją bohaterkę Janinę wykreowała poetka na jasnowłosą piękną Litwinkę, która jako żywo przypomina Mickiewiczowską Zosię:

... В свои тринадцать лет уже была Янинка
Красива и стройна, как истая литвинка,
С глазами ясными, косою золотой,
С немного нежною и хрупкой красотой.

(s. 212).

Rodem z epepei Mickiewicza jest też zapewne obraz upadku dawnej świetności zamku magnata i porzucenie go przez potomka rodu:

... Владелец нынешний покинуть должен был
и замок вековой и прах родных могил.

(s. 206).

Ten obraz przywodzi na pamięć opowieść Gerwazego o upadku zamku po śmierci stolnika, ostatniego z możnego rodu Horeszków (druga księga *Pana Tadeusza*).

Twórcze inspiracje *Pana Tadeusza* w poemacie *Chrystus* Tatiany Szczepki-ny-Kupernik sprawiają, że ten zapomniany utwór może okazać się interesujący i dla współczesnego historyka literatury (dla przeciętnego czytelnika byłaby to zapewne lektura zbyt staroświecka i naiwna). Ideowe i estetyczne walory tego poematu tkwią w jego wciąż aktualnym i optymistycznym przesłaniu etycznym, które sprowadza się do znanej prawdy, że w każdym człowieku, nawet pogrążonym w grzesznym upadku, dobro może zatriumfować nad złem. Poemat *Chrystus* jest też dobitnym świadectwem związków twórczości Tatiany Szczepki-ny-Kupernik z chrześcijańskimi tradycjami literatury rosyjskiej.

ПОЭМА ХРИСТОС ТАТЬЯНЫ ЩЕПКИНЫ-КУПЕРНИК

Резюме

В наше время Татьяна Щепкина-Куперник (1874-1952) принадлежит к почти забытым русским писателям. В главных сборниках своих рассказов и стихотворений (*Странички жизни, Незаметные люди, Из песен любви, Облака* и др.) она продолжала реалистические традиции русской литературы XIX века, боролась с социальной несправедливостью и унижением человека. Эти идеи отразились и в ее поэме *Христос* (1901), которая, по своему жанру, является примером „пасхальной поэмы”.

В поэме *Христос* не говорится об Иисусе Христе. Ее герои – обездоленные польские жители литовской деревни. Христос здесь появляется только в привидениях пожилой вдовы Войцеховой, умалишенной от старости и горя. Интересным явлением в этой поэме оказывается наличие польского колорита – польских персонажей, их польских имен, полонизмов и образов, навеянных эпопеей *Пан Тадеуш* Адама Мицкевича (действие обоих поэм происходит в Литве). Одновременно поэма *Христос* является выразительным доказательством христианских традиций в творчестве Татьяны Щепкины-Куперник.

Słowa kluczowe: poezja rosyjska, Chrystus w poezji, tematy polskie w literaturze rosyjskiej, inspiracje *Pana Tadeusza* w poezji rosyjskiej.

Ключевые слова: русская поэзия, Христос в поэзии, польские темы в русской литературе, инспирации *Пана Тадеуша* в русской поэзии.

Key words: Russian poetry, Christ in poetry, Polish themes in Russian literature, inspirations of poem *Pan Tadeusz* in Russian poetry.